

**FITOSANITĀRO PASĀKUMU STARPTAUTISKIE
STANDARTI**

FPSS Nr. 5

FITOSANITĀRO TERMINU GLOSĀRIJS

(2009)

Izstrādājis Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas sekretariāts

---

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS

PIEMĒROŠANAS JOMA

MĒRĶIS

ATSAUCES

REFERENCES STANDARTA APRAKSTS

FITOSANITĀRIE TERMINI UN DEFINĪCIJAS

PAPILDINĀJUMI

1. papildinājums. Kontrolējamo kaitīgo organismu oficiālās kontroles jēdziena interpretēšanas un piemērošanas pamatnostādnes
2. papildinājums. Pamatnostādnes iespējamās ekonomiskās nozīmes un attiecīgo terminu (tostarp norāžu par ekoloģiskiem apsvērumiem) izpratnei
1. pielikums. Bioloģiskās daudzveidības konvencijas terminoloģija saistībā ar Fitosanitāro terminu glosāriju

---

IEVADS

PIEMĒROŠANAS JOMA

Šis references standarts ir terminu un definīciju saraksts, kam ir īpaša nozīme attiecībā uz fitosanitārajām sistēmām visā pasaulē. Tas ir izstrādāts, lai izveidotu saskaņotu un starptautiski pieņemtu terminu krājumu, kas attiecas uz Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas (SAAK) un Fitosanitāro pasākumu starptautisko standartu (FPSS) īstenošanu.

MĒRĶIS

Šā references standarta mērķis ir uzlabot skaidrību un konsekveni to terminu un definīciju lietošanā, kurus līgumslēdzējas puses lieto oficiālos fitosanitāros nolūkos, tiesību aktos un noteikumos fitosanitārijā, kā arī oficiālā informācijas apmaiņā.

ATSAUCES

Līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu, 1994. Pasaules Tirdzniecības organizācija, Ženēva [*Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, 1994. World Trade Organization, Geneva*].

Kartahenas protokols par bioloģisko drošību, pievienots Konvencijai par bioloģisko daudzveidību, 2000. CBD, Monreāla [*Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity, 2000. CBD, Montreal*].

Rīcības kodekss eksotisku bioloģiskās apkarošanas līdzekļu ievēšanai un izlaišanai, 1996. g. FPSS Nr. 3, FAO, Roma [*Code of conduct for the import and release of exotic biological control agents, 1996. ISPM No. 3, FAO, Rome*].

Tranzīta kravas, 2006. g. FPSS Nr. 25, FAO, Roma [*Consignments in transit, 2006. ISPM No. 25, FAO, Rome*].

Kaitīgo organismu statusa noteikšana apgabalā, 1998. g. FPSS Nr. 8, FAO, Roma [*Determination of pest status in an area, 1998. ISPM No. 8, FAO, Rome*].

Reglamentēto kaitīgo organismu diagnostikas protokoli, 2006. g. FPSS Nr. 27, FAO, Roma [*Diagnostic protocols for regulated pests, 2006. ISPM No. 27, FAO, Rome*].

Eksporta sertifikācijas sistēma, 1997. g. FPSS Nr. 7, FAO, Roma [*Export certification system, 1997. ISPM No. 7, FAO, Rome*].

FAO Fitosanitāro terminu glosārijs, FAO Augu aizsardzības biļetens, 38(1) 1990: 5-23 [*FAO Glossary of phytosanitary terms, FAO Plant Protection Bulletin, 38(1) 1990: 5-23*].

Kaitīgo organismu riska analīzes vadlīnijas, 2007. g. FPSS Nr. 2, FAO, Roma [*Framework for pest risk analysis, 2007. ISPM No. 2, FAO Rome*].

Fitosanitāro terminu glosārijs, 1995. FPSS Nr. 5, FAO, Roma [publicēts 1996.] [*Glossary of phytosanitary terms, 1995. ISPM No. 5, FAO Rome [published 1996]*].

Bioloģisko apkarošanas līdzekļu un citu derīgo organismu izvešanas, pārvadāšanas, ievēšanas un izlaišanas vadlīnijas, 2005. g. FPSS Nr. 3, FAO, Roma [*Guidelines for the export, shipment, import and release of biological control agents and other beneficial organisms, 2005. ISPM No. 3, FAO, Rome*].

Fitosanitārās importa reglamentācijas sistēmas vadlīnijas, 2004. g. FPSS Nr. 20, FAO, Roma [*Guidelines for a phytosanitary import regulatory system, 2004. ISPM No. 20, FAO, Rome*].

Pārbaužu vadlīnijas, 2005. g. FPSS Nr. 23, FAO, Roma [*Guidelines for inspection, 2005. ISPM No. 23, FAO, Rome*].

Kaitīgo organismu apkarošanas programmu vadlīnijas, 1998. g. FPSS Nr. 9, FAO, Roma [*Guidelines for pest eradication programmes, 1998. ISPM No. 9, FAO, Rome*].

Kaitīgo organismu riska analīzes vadlīnijas, 1996. FPSS Nr. 2, FAO, Roma [*Guidelines for pest risk analysis, 1996. FPSS No. 2, FAO, Rome*].

Fitosanitāro sertifikātu vadlīnijas, 2001. g. FPSS Nr. 12, *FAO*, Roma [*Guidelines for certificates, 2001. ISPM No. 12, FAO, Rome*].

Vadlīnijas koksnes iepakojamā materiāla reglamentēšanai starptautiskajā tirdzniecībā 2002. g. FPSS Nr. 15, *FAO*, Roma [*Guidelines for regulating wood packaging material in international trade, 2002. ISPM No. 15, FAO, Rome*].

Vadlīnijas uzraudzības veikšanai, 1997. g. FPSS Nr. 6, *FAO*, Roma [*Guidelines for surveillance, 1997. ISPM No. 6, FAO, Rome*].

Fitosanitāro pasākumu līdzvērtības noteikšanas un atzīšanas vadlīnijas, 2005. g. FPSS Nr. 24, *FAO*, Roma [*Guidelines for the determination and recognition of equivalence of phytosanitary measures, 2005. ISPM No. 24, FAO, Rome*].

Vadlīnijas par neatbilstības paziņošanas kārtību un ārkārtas rīcību, 2001. g. FPSS Nr. 13, *FAO*, Roma [*Guidelines for the notification of non-compliance and emergency action, 2001. ISPM No. 13, FAO, Rome*].

Vadlīnijas par apstarošanas izmantošanu kā fitosanitāru pasākumu, 2003. g. FPSS Nr. 18, *FAO*, Roma [*Guidelines on the use of irradiation as a phytosanitary measure, 2003. ISPM No. 18, FAO, Rome*].

Starptautiskā augu aizsardzības konvencija, 1997. *FAO*, Roma [*International Plant Protection Convention, 1997. FAO, Rome*].

Kaitīgo organismu riska analīze augu karantīnas organismiem, tostarp vides risku un dzīvo modificēto organismu analīze, 2004. g. FPSS Nr. 11, *FAO*, Roma [*Pest risk analysis for quarantine pests, including analysis of environmental risks and living modified organisms, 2004. ISPM No. 11, FAO, Rome*].

Reglamentēto kaitīgo organismu fitosanitārā apstrāde, 2007. g. FPSS Nr. 28, *FAO*, Roma [*Phytosanitary treatments for regulated pests, 2007. ISPM No. 28, FAO, Rome*].

Prasības no kaitīgajiem organismiem brīvu teritoriju izveidei, 1996. g. FPSS Nr. 4, *FAO*, Roma [*Requirements for the establishment of pest free areas, 1996. ISPM No. 4, FAO, Rome*].

Prasības no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietu un no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietas daļu izveidei, 1999. FPSS Nr. 10, *FAO*, Roma [*Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites, 1999. ISPM No. 10, FAO, Rome*].

Reglamentētie augu nekarantīnas organismi: koncepcija un piemērošana, 2002. g. FPSS Nr. 16, *FAO*, Roma [*Regulated non-quarantine pests: concept and application, 2002. ISPM No. 16. FAO, Rome*].

FAO Fitosanitāro pasākumu ekspertu komitejas 3. sanāksmes ziņojums, 1996. g. *FAO*, Roma [*Report of the 3rd meeting of the FAO Committee of Experts on Phytosanitary Measures, 1996. FAO, Rome*].

FAO Fitosanitāro pasākumu ekspertu komitejas 6. sanāksmes ziņojums, 1999. g. *FAO*, Roma [*Report of the 6th meeting of the FAO Committee of Experts on Phytosanitary Measures, 1999. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 1. sanāksmes ziņojums, 1998. g. *FAO*, Roma [*Report of the 1st meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 1998. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 3. sanāksmes ziņojums, 2001. g. *FAO*, Roma [*Report of the 3rd meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 2001. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 4. sanāksmes ziņojums, 2002. g. *FAO*, Roma [*Report of the 4th meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 2002. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 5. sanāksmes ziņojums, 2003. g. *FAO*, Roma [*Report of the 5th meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 2003. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 6. sanāksmes ziņojums, 2004. g. *FAO, Roma* [*Report of the 6th meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 2004. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 7. sanāksmes ziņojums, 2005. g. *FAO, Roma* [*Report of the 7th meeting of the Interim Commission on Phytosanitary Measures, 2005. FAO, Rome*].

Fitosanitāro pasākumu komisijas 2. sēdes ziņojums, 2007. g. *FAO, Roma* [*Report of the 2nd session of the Commission on Phytosanitary Measures, 2007. FAO, Rome*].

Fitosanitāro pasākumu komisijas 3. sēdes ziņojums, 2008. g. *FAO, Roma* [*Report of the 3rd session of the Commission on Phytosanitary Measures, 2008. FAO, Rome*].

Fitosanitāro pasākumu komisijas 4. sēdes ziņojums, 2009. g. *FAO, Roma* [*Report of the 4th session of the Commission on Phytosanitary Measures, 2009. FAO, Rome*].

Prasības tādu apgabalu izveidei, kuros ir zema kaitīgo organismu izplatība, 2005. g. FPSS Nr. 22, *FAO, Roma* [*Requirements for the establishment of areas of low pest prevalence, 2005. ISPM No. 22, FAO, Rome*].

Integrētu pasākumu izmantošana sistēmiskajā pieejā kaitīgo organismu riska pārvaldībai, 2002. g. FPSS Nr. 14, *FAO, Roma* [*The use of integrated measures in a systems approach for pest risk management, 2002. ISPM No. 14, FAO, Rome*].

REFERENCES STANDARTA APRAKSTS

Šā standarta mērķis ir palīdzēt Nacionālajām augu aizsardzības organizācijām un citiem apmainīties ar informāciju un saskaņot to terminu krājumu, kurus lieto oficiālā saziņā un tiesību aktos, kas attiecas uz fitosanitārajiem pasākumiem. Šajā versijā ir iekļautas pārskatītās redakcijas, kas pieņemtas saistībā ar Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas (1997) apstiprināšanu, un termini, kuri pievienoti, pieņemot papildu Fitosanitāro pasākumu starptautiskos standartus (FPSS).

Visi šā glosārija elementi ir izstrādāti, pamatojoties uz to, ka ir apstiprināts SAAK (1997) jaunais pārskatītais teksts. Glosārijā ir visi termini un definīcijas, kas apstiprināti līdz Fitosanitāro pasākumu komisijas ceturtajai sēdei 2009. gadā. Norādes kvadrātiņos attiecas uz termina un definīcijas apstiprinājumu, nevis uz turpmākajiem pielāgojumiem tulkojumā.

Tāpat kā glosārija iepriekšējos izdevumos termini definīcijās ir treknrakstā, lai norādītu to saistību ar citiem terminiem glosārijā un nepieļautu, ka bez vajadzības atkārtos elementi, kas aprakstīti citur glosārijā. Vārdu atvasinātās formas, kuras ir glosārijā, piemēram, “pārbaudīts”, kas atvasināts no “pārbaude”, arī uzskata par glosārija terminiem.

FITOSANITĀRIE TERMINI UN DEFINĪCIJAS

absorbētā doza	izstarotās enerģijas daudzums (Gy), ko absorbē uz norādīta mērķa masas vienību [FPSS Nr. 18, 2003]
papildu deklarācija	paziņojums, kuru importētājvalsts prasa sniegt fitosanitārajā sertifikātā un kurā ir specifiska papildu informācija par kravu attiecībā uz reglamentētajiem kaitīgajiem organismiem [FAO, 1990; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2005]
antagonists	organisms (parasti patogēns), kas neizraisa nozīmīgu saimniekauga bojājumu, bet kas, kolonizējot saimniekaugu, to turpmāk aizsargā pret bojājumu, kuru izraisa kāds kaitīgais organisms [FPSS Nr. 3, 1996]
teritorija	oficiāli noteikta valsts, valsts daļa vai visas vai vairākas valstis vai to daļas [FAO, 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995; <i>CEPM</i> , 1999; pamatojas uz Pasaules Tirdzniecības organizācijas Līgumu par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu]
teritorija, kas ir apdraudēta	sk. apdraudētā teritorija
teritorija ar zemu kaitīgo organismu izplatību	teritorija – visa valsts, valsts daļa vai visas vai vairākas valstis vai to daļas, kuras noteikušas kompetentās iestādes un kurās konkrēts kaitīgais organisms ir ar zemu izplatības līmeni, un kurās ir spēkā tā efektīvas uzraudzības, apkarošanas vai iznīcināšanas pasākumi [SAAK, 1997]
miza	koksaina stumbra, zara vai saknes kārtā ārpus kambija [<i>CPM</i> , 2008]
koksne bez mizas	koksne , kurai noņemta visa miza , izņemot ieaugušu mizu ap zariem un mizas ieaugumus starp gadskārtām [FPSS Nr. 15, 2002; pārskatītais <i>CPM</i> , 2008]
derīgais organisms	jebkurš organisms , arī bioloģiskie apkarošanas līdzekļi , kas ir tieši vai netieši labvēlīgi augiem vai augu produktiem [FPSS Nr. 3, 2005]
bioloģiskais apkarošanas līdzeklis	dabiskais ienaidnieks, antagonists vai konkurents , vai cits organisms , ko izmanto kaitīgo organismu apkarošanai [FPSS Nr. 3, 1996; pārskatītais FPSS Nr. 3, 2005]
buferzona	teritorija , kas atrodas ap teritoriju vai blakus teritorijai , kura fitosanitāros nolūkos ir oficiāli noteikta, lai samazinātu konkrētā kaitīgā organisma izplatīšanās varbūtību noteiktajā teritorijā vai no tā un vajadzības gadījumā pret konkrēto kaitīgo organismu izmantotu fitosanitāros vai citus apkarošanas pasākumus [FPSS Nr. 10, 1999; pārskatītais FPSS Nr. 22, 2005; <i>CPM</i> , 2007]
sīpoli un bumbuļi	preču klase augu apakšzemes daļām miera stāvoklī, kas paredzētas stādīšanai (tostarp bumbuļsīpoli un sakneņi) [FAO, 1990; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
sertifikāts	oficiāls dokuments, kas apliecina jebkura tāda kravas fitosanitāro stāvokli, uz kuru attiecas fitosanitārie noteikumi [FAO, 1990]

ķīmiska impregnēšana zem spiediena	koksnes apstrāde ar ķīmisku konservantu, izmantojot spiediena procesu saskaņā ar oficiālu tehnisko specifikāciju [FPSS Nr. 15, 2002; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2005]
(kravas) atbilstības apstiprināšana	atbilstības fitosanitārajiem noteikumiem apstiprināšana [<i>FAO</i> , 1995]
Komisija	Fitosanitāro pasākumu komisija, kas izveidota saskaņā ar XI pantu [<i>SAAK</i> , 1997]
prece	kāda veida augi, augu produkti vai cits izstrādājums, ko pārvieto tirdzniecības vai citā nolūkā [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
preču klase	tādas līdzīgas preces , ko fitosanitārajos noteikumos var uzskatīt par vienu kategoriju [<i>FAO</i> , 1990]
ar precēm saistīto kaitīgo organismu saraksts	to kaitīgo organismu saraksts, kuri sastopami kādā apgabalā un var būt saistīti ar konkrētu precī [<i>CEPM</i> , 1996]
konkurents	organisms , kas konkurē ar kaitīgajiem organismiem par būtiskiem elementiem (piemēram, barību, patvērumu) vidē [FPSS Nr. 3, 1996]
atbilstības procedūra (kravai)	oficiāla procedūra, kuru izmanto, lai pārbaudītu kravas atbilstību ievešanas fitosanitārajām prasībām vai fitosanitārajiem pasākumiem , kuri attiecas uz tranzītu [<i>CEPM</i> , 1999; pārskatītais <i>CPM</i> , 2009]
krava	augu, augu produktu un/vai citu tādu izstrādājumu daudzums, kurus pārvieto no vienas valsts uz citu valsti un uz kuriem vajadzības gadījumā attiecas viens fitosanitārais sertifikāts (kravā var būt viena prece vai vairākas preces vai partijas) [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
tranzīta krava	krava , kas šķērso kādu valsti, bet tajā netiek ievesta un uz ko var attiekties fitosanitārie pasākumi [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>CEPM</i> , 1996; <i>CEPM</i> 1999; <i>ICPM</i> , 2002; FPSS Nr. 25, 2006; iepriekš tranzītvalsts]
ierobežošana	fitosanitāro pasākumu piemērošana invadētā apgabalā un ap to, lai nepieļautu kaitīgā organisma izplatīšanos [<i>FAO</i> , 1995]
piesārņojošais kaitīgais organisms	kaitīgais organisms , ko pārnēsā ar precī un kas augu un augu produktu gadījumā neinficē šos augus vai augu produktus [<i>CEPM</i> , 1996; pārskatītais <i>CEPM</i> , 1999]
piesārņojums	kaitīgo organismu vai citu tādu reglamentēto priekšmetu klātbūtne precē , glabāšanas vietā, transporta līdzeklī vai konteinerā, kas nav invadēšanās (sk. Invadēšanās) [<i>CEPM</i> , 1997; pārskatītais <i>CEPM</i> , 1999]
(kaitīgā organisma) apkarošana	kaitīgā organisma populācijas nomākšana, ierobežošana vai iznīcināšana [<i>FAO</i> , 1995]
kontroles punkts	sistēmas posms, kurā var veikt īpašas izmērāmas, uzraugāmas, kontrolējamas un izlabojamas procedūras, lai sasniegtu noteiktu rezultātu [FPSS Nr. 14, 2002]

kontrolējamā teritorija	kontrolējamā teritorija , ko NAAO ir noteikusi par mazāko teritoriju , kāda nepieciešama, lai nepieļautu kaitīgā organisma izplatīšanos no karantīnas teritorijas [CEPM, 1996]
pasākumu plāns (teritorijā)	dokumentēts fitosanitārās rīcības plāns , kas jāīsteno teritorijā , kuru fitosanitāros nolūkos oficiāli norobežo, ja ir konstatēts kaitīgais organisms vai ir pārsniegts noteikts kaitīgo organismu līmenis, vai neveiksmīgi īstenotas oficiāli ieviestas procedūras [CPM, 2009]
(augu produktu kravas) izcelsmes valsts	valsts, kurā audzēti augi , no kuriem iegūti augu produkti [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996; CEPM, 1999]
(augu kravas) izcelsmes valsts	valsts, kurā augi audzēti [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996; CEPM, 1999]
(reglamentēto priekšmetu, kas nav augi un augu produkti) izcelsmes valsts	valsts, kurā reglamentētie priekšmeti ir pirmoreiz pakļauti piesārņojumam ar kaitīgajiem organismiem [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996; CEPM, 1999]
griezti ziedi un zari	tādu svaigu augu daļu preču klase , kas paredzēti dekoratīvam lietojumam, nevis stādīšanai [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2001]
mizota koksne	koksne, kas pakļauta jebkuram procesam , kura rezultāts ir mizas noņemšana. (Mizota koksne nav obligāti koksne bez mizas.) [CPM, 2008; aizstāj mizošanu]
apsekojums (izplatības noteikšanai)	apsekojums , kuru veic, lai noteiktu robežas teritorijai , kas uzskatāma par tādu, kurā invadē kaitīgais organisms vai kura ir brīva no kaitīgā organisma [FAO, 1990]
apsekojums atklāšanai	apsekojums , kuru veic teritorijā , lai noteiktu kaitīgo organismu klātbūtni [FAO, 1990, pārskatītais FAO, 1995]
aizturēšana	kravas turēšana oficiālā glabāšanā vai norobežojumā (tas ir fitosanitārs pasākums (sk. karantīna)) [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; CEPM, 1999; ICPM, 2005]
devitalizēšana	procedūra, kurā augus vai augu produktus padara dīgt, augt vai turpmāk pavairoties nespējīgus [ICPM, 2001]
dozas uzskaite	absorbētās dozas sadalījuma mērīšana dalītajā iekraušanā , izmantojot dozimetrus , kas novietoti noteiktās vietās dalītajā iekraušanā [FPSS Nr. 18, 2003]
dozimetrs	ierīce, kurai, ja to apstaro, notiek kādas īpašības kvantitatīva pārmaiņa, ko var attiecināt pret konkrētā materiālā absorbēto dozu , izmantojot attiecīgu analītisko aprīkojumu un metodes [FPSS Nr. 18, 2003]
dozimetrija	sistēma, kuru izmanto, lai noteiktu absorbēto dozu , un kuru veido dozimetri , mērinstrumenti, kā arī references standarti, kas uz tiem attiecas, un sistēmas izmantošanas procedūras [FPSS Nr. 18, 2003]

---

kravas stiprinājums	koksnes iepakojamais materiāls , ar ko preci nostiprina vai atbalsta, bet kas ar preci nepaliek saistīts [FAO, 1990; pārskatītais FPSS Nr. 15, 2002]
ekosistēma	augu , dzīvnieku un mikroorganismu kopienu un to abiotiskās vides kā funkcionālas vienības mijiedarbes dinamisks komplekss [FPSS Nr. 3, 1996; pārskatītais ICPM, 2005]
(apstrādes) efektivitāte	noteiktas apstrādes paredzēts, izmērāms un atkārtojams rezultāts [FPSS Nr. 18, 2003]
ārkārtas rīcība	tūlītēja fitosanitārā rīcība , kuru veic jaunos vai neparedzētos fitosanitāros apstākļos [ICPM, 2001]
ārkārtas pasākums	fitosanitārais pasākums , kuru steidzamības kārtā ievieš jaunos vai neparedzētos fitosanitāros apstākļos. Neatliekams pasākums var vai nevar būt pagaidu pasākums [ICPM, 2001; pārskatītais ICPM, 2005]
apdraudētā teritorija	teritorija , kurā ekoloģiskie faktori veicina tāda kaitīgā organisma ieviešanos , kura klātbūtne teritorijā radīs ekonomiski nozīmīgu zaudējumu (sk. glosārija 2. papildinājumu) [FAO, 1995]
(kravas) ieviešana	pārvietošana uz teritoriju cauri ieviešanas punktam [FAO, 1995]
(kaitīgā organisma) iekļūšana	kaitīgā organisma pārvietošanās uz teritoriju , kurā tā vēl nav vai kurā tas nav plaši izplatījies un to oficiāli kontrolē [FAO, 1995]
(fitosanitāro pasākumu) līdzvērtība	apstākļi, kuros attiecībā uz norādīto kaitīgo organismu risku pienācīgu līgumslēdzējas puses aizsardzības līmeni sasniedz ar atšķirīgiem fitosanitārajiem pasākumiem [FAO, 1995; pārskatītais CEPM, 1999; pamatojas uz Pasaules Tirdzniecības organizācijas Līgumu par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu; pārskatītais FPSS Nr. 24, 2005]
iznīcināšana	fitosanitāro pasākumu piemērošana, lai kādā teritorijā apkarotu kaitīgo organismu [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; iepriekš iznīcināt]
ieviešanās	kaitīgā organisma saglabāšanās tuvākajā nākotnē pēc iekļūšanas teritorijā [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; SAAK, 1997; iepriekš ieviesies]
lauks	zemes gabals ar noteiktām robežām ražošanas vietā , kur audzē preci [FAO, 1990]
atzīt par brīvu	pārbaudīt kravu, lauku vai ražošanas vietu un uzskatīt, ka tajā nav konkrēta kaitīgā organisma [FAO, 1990]
brīvs no (par kravu, lauku vai ražošanas vietu)	nav kaitīgo organismu (vai konkrēta kaitīgā organisma) tādā skaitā vai tādos daudzumos, ko var konstatēt ar fitosanitārajām procedūrām [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; CEPM, 1999]
svaigs	dzīvs, nežāvēts, nav dziļi sasaldēts vai citādi konservēts [FAO, 1990]
augļi un dārzeņi	tādu svaigu augu daļu preču klase , kas paredzēti patēriņam vai pārstrādei, nevis stādīšanai [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2001]

---

fumigācija	apstrāde ar ķīmisku vielu, kas sasniedz preci pilnībā vai galvenokārt gāzveida stāvoklī [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
ģenētiskais materiāls	augi , kas paredzēti izmantošanai selekcijas vai saglabāšanas programmās [FAO, 1990]
graudi	tādu sēklu preču klase , kas paredzētas pārstrādei vai patēriņam, nevis stādīšanai (sk. sēklas) [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2001]
grejs (Gy)	absorbētās dozas mērvienība, kur 1 Gy ir vienāds ar 1 džoula absorbciju uz 1 kilogramu (1 Gy = 1 J.kg ⁻¹) [FPSS Nr. 18, 2003]
augšanas substrāts	jebkurš materiāls, kurā aug auga saknes vai kurš ir paredzēts šim nolūkam [FAO, 1990]
(augu sugas) augšanas periods	aktīvas augšanas laiks augšanas sezonā [ICPM, 2003]
augšanas sezona	gada periods vai periodi, kuros augi aktīvi aug apgabalā, ražošanas vietā vai ražošanas teritorijā [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2003]
dzīvotne	ekosistēmas daļa ar tādiem apstākļiem, kuros organisms sastopams dabā vai var ieviesties [ICPM, 2005]
saskaņošana	fitosanitāro pasākumu noteikšana, atzīšana un piemērošana dažādās valstīs, pamatojoties uz kopīgiem standartiem [FAO, 1995; pārskatītais CEPM, 1999; pamatojas uz Pasaules Tirdzniecības organizācijas Līgumu par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu]
saskaņotie fitosanitārie pasākumi	fitosanitārie pasākumi , kurus nosaka SAAK līgumslēdzējas puses, pamatojoties uz starptautiskajiem standartiem [SAAK, 1997]
termiskā apstrāde	process, kurā preci karsē, līdz tā sasniedz temperatūras minimumu visīsākajā laika sprīdī saskaņā ar oficiālu tehnisko specifikāciju [FPSS Nr. 15, 2002; pārskatītais ICPM, 2005]
ceļojošais kaitīgais organisms	sk. piesārņojošais kaitīgais organisms
kaitīgo organismu saimniekaugu saraksts	saraksts ar kaitīgajiem organismiem , kuri parazitē uz kādas sugas augiem pasaulē vai kādā teritorijā [CEPM, 1996; pārskatītais CEPM, 1999]
saimniekaugu kopums	sugas, kas dabiskos apstākļos spēj uzturēt konkrētu kaitīgo organismu vai citu organismu [FAO, 1990; pārskatītais FPSS Nr. 3, 2005]
importa atļauja	oficiāls dokuments, ar ko atļauj preces ievēšanu saskaņā ar norādītajām ievēšanas fitosanitārajām prasībām [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; ICPM, 2005]
inaktivācija	attīstības spējas atņemšana mikroorganismiem [FPSS Nr. 18, 2003]

(kaitīgā organisma) sastopamība	to vienību attiecība vai skaits, kurās kaitīgais organisms ir paraugā, kravā, laukā vai citā noteiktā populācijā [CPM, 2009]
invāzija	kaitīgā organisma izolēta populācija, kas pēdējā laikā konstatēta teritorijā , par kuru nav zināms, ka šis organisms tajā būtu ieviesies, bet paredzams, ka tas izdzīvos tuvākajā nākotnē [ICPM, 2003]
(preces) invadēšanās	attiecīgā auga vai auga produkta dzīva kaitīgā organisma klātbūtne precē . Invadēšanās ietver inficēšanos [CEPM, 1997; pārskatītais CEPM, 1999]
pārbaude	augu, augu produktu vai citu reglamentēto priekšmetu oficiāla vizuāla pārbaude, kurā nosaka, vai tajos ir kaitīgie organismi , un/vai nosaka atbilstību fitosanitārajiem noteikumiem [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; iepriekš pārbaudīt]
inspektors	persona, kuru Nacionālā augu aizsardzības organizācija ir norīkojusi izpildīt savas funkcijas [FAO, 1990]
(kravas) viengabalainība	kravas sastāvs, kas bez zudumiem, papildināšanas vai aizstāšanas saglabāts tāds, kāds aprakstīts tā fitosanitārajā sertifikātā vai citā oficiāli pieņemamā dokumentā [CPM, 2007]
paredzētais lietojums	augu, augu produktu vai citu izstrādājumu ieviešanas, ražošanas vai lietošanas deklarētais nolūks [FPSS Nr. 16, 2002; pārskatītais CPM, 2009]
(kravas) aizturēšana	Ievedamas kravas ieviešanas atteikums vai ierobežojums, kas pamatojas uz neatbilstību fitosanitārajiem noteikumiem [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
(kaitīgā organisma) aizturēšana	kaitīgā organisma konstatēšana ievestas kravas pārbaudē vai testēšanā [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996]
starpposma karantīna	karantīna valstī, kas nav izcelsmes valsts vai saņēmējvalsts [CEPM, 1996]
Starptautiskā augu aizsardzības konvencija	Starptautiskā augu aizsardzības konvencija, kas deponēta FAO Romā 1951. gadā, ar turpmākajiem grozījumiem [FAO, 1990]
Fitosanitāro pasākumu starptautiskais standarts	starptautisks standarts , ko pieņēmusi FAO konference, Fitosanitāro pasākumu pagaidu komisija vai Fitosanitāro pasākumu komisija, kura izveidota saskaņā ar SAAK [CEPM, 1996; pārskatītais CEPM, 1999]
starptautiskie standarti	starptautiskie standarti , kurus ievieš saskaņā ar SAAK X panta 1. un 2. punktu [SAAK, 1997]
ieviešana	kaitīgā organisma iekļūšana , kuras rezultāts ir tā ieviešanās [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; SAAK, 1997]
masveida izlaišana	masveidā ražotu bioloģiskās apkarošanas līdzekļu vai derīgo organismu izlaišana lielā skaitā, lai ātri sasniegt rezultātu [FPSS Nr. 3, 1996; pārskatītais FPSS Nr. 3, 2005]
jonizējošais starojums	lādētas daļiņas un elektromagnētiskie viļņi, kas fizikālā mijiedarbē primāros vai sekundāros procesos veido jonus [FPSS Nr. 18, 2003]

SAAK	Starptautiskā augu aizsardzības konvencija , kas deponēta <i>FAO</i> Romā 1951. gadā, ar turpmākajiem grozījumiem [<i>FAO</i> , 1990]
apstarošana	apstrāde ar jebkura veida jonizējošo starojumu [FPSS Nr. 18, 2003]
FPSS	Fitosanitāro pasākumu starptautiskais standarts [<i>CEPM</i> , 1996; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
kameržāvēšana	process, kurā koksni žāvē slēgtā kamerā, kontrolējot temperatūru un/vai mitrumu, lai sasniegtu vajadzīgo mitruma saturu [FPSS Nr. 15, 2002]
tiesību akts	jebkurš akts, likums, noteikums, vadlīnijas vai administratīvs rīkojums, ko izsludina valdība [FPSS Nr. 3, 1996]
dzīvs modificētais organisms	jebkurš dzīvs organisms, kam ir jauna ģenētiskā materiāla kombinācija, kura iegūta, izmantojot jaunāko biotehnoloģiju [Kartahenas protokols par bioloģisko drošību, pievienots Konvencijai par bioloģisko daudzveidību, 2000]
LMO	dzīvs modificētais organisms [FPSS Nr. 11, 2004]
partija	vienas tādas preces vairākas vienības, kas identificējama pēc sastāva viendabīguma, izcelsmes utt. un kas ir kravas daļa [<i>FAO</i> , 1990]
marķējums	oficiāls zīmogs vai zīmols, kas ir starptautiski atzīts un ko uzspiež uz reglamentētā priekšmeta , lai apliecinātu tā fitosanitāro stāvokli [FPSS Nr. 15, 2002]
minimālā absorbētā doza (D_{min.})	lokalizētā minimālā absorbētā doza iekraušanas devā [FPSS Nr. 18, 2003]
jaunākā biotehnoloģija	biotehnoloģija, kurā izmanto: a) <i>in vitro</i> nukleīnskābju metodes, tostarp rekombinantās dezoksiribonukleīnskābes (DNS) un nukleīnskābes tiešo ievadīšanu šūnās vai organellās; vai b) šūnu sapludināšanu ārpus taksonomiskās dzimtas, atšķirībā no parastās audzēšanas un selekcijas pārvarot dabīgās fizioloģiskās pavairošanas vai rekombinācijas šķēršļus [Kartahenas protokols par bioloģisko drošību, pievienots Konvencijai par bioloģisko daudzveidību, 2000]
monitorings	oficiāls nepārtraukts process fitosanitārā stāvokļa pārbaudei [<i>CEPM</i> , 1996]
monitoringa apsekojums	nepārtraukts apsekojums , ko veic, lai pārbaudītu kaitīgā organisma populācijas raksturīgās pazīmes [<i>FAO</i> , 1995]
Nacionālā augu aizsardzības organizācija	oficiāls dienests, ko valdība izveido, lai izpildītu SAAK norādītās funkcijas [<i>FAO</i> , 1990; iepriekš augu aizsardzības organizācija (nacionālā)]
dabiskais ienaidnieks	organisms , kas dzīvo uz cita organisma rēķina tā izcelsmes apgabalā un var veicināt šā organisma populācijas ierobežošanu. Pie tiem piederīgi parazitoīdi, parazīti, plēsīgie organismi, fitofāgie organismi un patogēni [FPSS Nr. 3, 1996; pārskatītais FPSS Nr. 3, 2005]

---

dabā sastopams	ekosistēmas komponents vai savvaļas populācijas izlase, kas nav mākslīgi izmainīta [FPSS Nr. 3, 1996]
augu nekarantīnas organisms	kaitīgais organisms , kas teritorijā nav uzskatāms par augu karantīnas organismu [FAO, 1995]
NAAO	Nacionālā augu aizsardzības organizācija [FAO, 1990; ICPM, 2001]
sastopamība	tāda kaitīgā organisma klātbūtne teritorijā , kas oficiāli atzīts par vietējo vai ievesto un par ko nav oficiāli ziņots, ka tas ir iznīcināts [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; FPSS Nr. 17; iepriekš sastop]
oficiāls	tāds, ko noteikusi, pilnvarojusi vai izpildījusi Nacionālā augu aizsardzības organizācija [FAO, 1990]
oficiālā kontrole	obligāto fitosanitāro noteikumu aktīvā izpilde un obligāto fitosanitāro procedūru piemērošana, kuras mērķis ir augu karantīnas organismu iznīcināšana vai ierobežošana vai arī reglamentēto augu nekarantīnas organismu (sk. glosārija 1. papildinājumu) pārvaldība [ICPM, 2001]
organisms	jebkura dzīva būtne, kam ir spēja vairoties vai replicēties tādā stāvoklī, kādā tā ir sastopama dabā [FPSS Nr. 3, 1996; pārskatītais FPSS Nr. 3, 2005]
uzliesmojums	nesen konstatēta kaitīgā organisma populācija, arī invāzija vai ieviesušās kaitīgā organisma populācijas spējš, nozīmīgs pieaugums apgabalā [FAO, 1995; pārskatīts ICPM, 2003]
iepakojums	materiāls, ko izmanto preces atbalstīšanai, aizsargāšanai vai pārvietošanai [FPSS Nr. 20, 2004]
parazīts	organisms , kas dzīvo lielākā organismā vai uz tā un barojas no tā [FPSS Nr. 3, 1996]
parazitoīds	insekts, kas ir parazitārs tikai tajās stadijās, kurās tas nav nobriedis, un kas attīstoties nogalina saimniekorganismu, bet pieaudzis dzīvo neatkarīgi [FPSS Nr. 3, 1996]
patogēns	mikroorganisms , kas izraisa slimību [FPSS Nr. 3, 1996]
izplatīšanās ceļš	jebkurš kaitīgā organisma iekļūšanas vai izplatīšanās ceļš [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
kaitīgais organisms	jebkuras sugas, celma vai biotipa augs, dzīvnieks vai slimības ierosinātājs, kas ir kaitīgs augiem vai augu produktiem [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; SAAK, 1997]
kaitīgo organismu kategorizēšana	process, kurā nosaka, vai kaitīgajam organismam ir vai nav augu karantīnas organisma vai reglamentētā augu nekarantīnas organisma raksturīgās pazīmes [FPSS Nr. 11, 2001]
kaitīgo organismu diagnostika	kaitīgā organisma konstatēšana un identificēšana [FPSS Nr. 27, 2006]
no kaitīgajiem organismiem brīva teritorija	teritorija , kurā saskaņā ar zinātniskajiem datiem konkrēts kaitīgais organisms nav sastopams un kurā pēc vajadzības šo stāvokli oficiāli uztur [FAO, 1995]

---

no kaitīgajiem organismiem brīva ražošanas vieta	ražošanas vieta , kurā saskaņā ar zinātniskajiem datiem konkrēts kaitīgais organisms nav sastopams un kurā pēc vajadzības šo stāvokli noteiktu laiku oficiāli uztur [FPSS Nr. 10, 1999]
no kaitīgajiem organismiem brīva ražošanas vietas daļa	ražošanas vietas noteikta daļa, kurā saskaņā ar zinātniskajiem datiem konkrēts kaitīgais organisms nav sastopams un kurā pēc vajadzības šo stāvokli noteiktu laiku oficiāli uztur, un kura ir atsevišķa vienība, ko apsaimnieko tāpat kā no kaitīgajiem organismiem brīvu ražošanas vietu [FPSS Nr. 10, 1999]
kaitīgo organismu uzskaitē	dokuments, kurā ir informācija par konkrēta kaitīgā organisma esamību vai neesamību konkrētā vietā noteiktā laikā teritorijā (parasti valstī) aprakstītajos apstākļos [CEPM, 1997]
kaitīgo organismu risks (attiecībā uz augu karantīnas organismiem)	kaitīgā organisma ieviešanas un izplatīšanās varbūtība un ar to saistīto iespējamo ekonomisko seku lielums (sk. glosārija 2. papildinājumu) [FPSS Nr. 2, 2007]
kaitīgo organismu risks (attiecībā uz augu nekarantīnas organismiem)	varbūtība, ka kaitīgais organisms rada ekonomiski nepieļaujamu ietekmi uz to augu paredzēto lietojumu, kas paredzēti stādīšanai (sk. glosārija 2. papildinājumu) [FPSS Nr. 2, 2007]
kaitīgo organismu riska analīze (saskaņotā interpretācija)	process, kurā novērtē bioloģiskos vai citus zinātniskos un ekonomikas datus, lai noteiktu, vai organisms ir kaitīgais organisms un vai tas jāreglamentē, kā arī jebkuru tādu fitosanitāro pasākumu stingrību, kuri jāveic pret to [FAO, 1995; pārskatītā SAAK, 1997; FPSS Nr. 2, 2007]
kaitīgo organismu riska novērtēšana (attiecībā uz augu karantīnas organismiem)	kaitīgā organisma ieviešanas un izplatīšanās varbūtības un ar to saistīto iespējamo ekonomisko seku lieluma novērtēšana (sk. glosārija 2. papildinājumu) [FAO, 1995; pārskatītais FPSS Nr. 11, 2001; FPSS Nr. 2, 2007]
kaitīgo organismu riska novērtēšana (attiecībā uz augu nekarantīnas organismiem)	tādas varbūtības novērtēšana, ka kaitīgais organisms rada ekonomiski nepieļaujamu ietekmi uz to augu paredzēto lietojumu, kuri paredzēti stādīšanai (sk. glosārija 2. papildinājumu) [ICPM, 2005]
kaitīgo organismu riska pārvaldība (attiecībā uz karantīnas organismiem)	kaitīgā organisma ieviešanas un izplatīšanās riska samazināšanas izvēļu novērtēšana un atlase [FAO, 1995; pārskatītais FPSS Nr. 11, 2001]
kaitīgo organismu riska pārvaldība (attiecībā uz reglamentētiem augu nekarantīnas organismiem)	izvēļu novērtēšana un atlase tāda riska samazināšanai, ka kaitīgais organisms rada ekonomiski nepieļaujamu ietekmi uz to augu paredzēto lietojumu, kuri paredzēti stādīšanai (sk. glosārija 2. papildinājumu) [ICPM, 2005]

kaitīgo organismu statuss (teritorijā)	kaitīgā organisma esamība vai neesamība attiecīgajā teritorijā , attiecīgi arī tā izplatība, ko oficiāli nosaka ar eksperta slēdzieni, kura pamatā ir attiecīgā laika un iepriekšējo kaitīgo organismu uzskaitē un cita informācija [<i>CEPM</i> , 1997; pārskatītais <i>ICPM</i> , 1998]
PFA	no kaitīgajiem organismiem brīva teritorija [<i>FAO</i> , 1995; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
fitosanitārā rīcība	tāda oficiāla darbība kā pārbaude, testēšana, uzraudzība vai apstrāde , ko veic, lai īstenotu fitosanitāros pasākumus [<i>ICPM</i> , 2001; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2005]
fitosanitārais sertifikāts	sertifikāts , kas izgatavots pēc SAAK sertifikātu parauga [<i>FAO</i> , 1990]
fitosanitārā sertifikācija	fitosanitāro procedūru izmantošana, lai izdotu fitosanitāro sertifikātu [<i>FAO</i> , 1990]
fitosanitārās prasības ievēšanai	specifiski fitosanitārie pasākumi , ko importētājvalsts veic attiecībā uz kravām, kurus ievēd attiecīgajā valstī [<i>ICPM</i> , 2005]
tiesību akti fitosanitārijā	galvenie likumi, ar ko Nacionālajai augu aizsardzības organizācijai piešķir likumīgas pilnvaras izstrādāt fitosanitāros noteikumus [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995]
fitosanitārais pasākums (saskaņotā interpretācija)	jebkurš likums, noteikums vai oficiāla procedūra, kuru mērķis ir nepieļaut augu karantīnas organismu ievēšanu un/vai izplatīšanos vai ierobežot reglamentēto augu nekarantīnas organismu ekonomisko ietekmi [<i>FAO</i> , 1995; pārskatītā <i>SAAK</i> , 1997; <i>FPSS</i> , 2002]
<i>Termina "fitosanitārais pasākums" interpretācijā ir ņemta vērā fitosanitāro pasākumu attiecināmība uz kontrolējamiem nekarantīnas kaitīgajiem organismiem. Šī attiecināmība nav pietiekami atspoguļota definīcijā SAAK (1997) II pantā.</i>	
fitosanitārā procedūra	jebkura oficiāla metode fitosanitāro pasākumu īstenošanai, arī pārbaūžu, testu, uzraudzības vai apstrādes izpilde saistībā ar reglamentētiem kaitīgajiem organismiem [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995; <i>CEPM</i> , 1999; <i>ICPM</i> , 2001; <i>ICPM</i> , 2005]
fitosanitārie noteikumi	oficiāli noteikumi, kura mērķis ir nepieļaut augu karantīnas organismu ievēšanu un/vai izplatīšanos vai ierobežot reglamentēto augu nekarantīnas organismu ekonomisko ietekmi, arī ieviest fitosanitārās sertifikācijas procedūras (sk. glosārija 2. papildinājumu) [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995; <i>CEPM</i> , 1999; <i>ICPM</i> , 2001]
(kravas) fitosanitārā drošība	kravas viengabalainības uzturēšana un tā invadēšanās un piesārņošanās ar reglamentētiem kaitīgajiem organismiem nepieļaušana, izmantojot attiecīgus fitosanitāros pasākumus [<i>CPM</i> , 2009]
ražošanas vieta	jebkuras telpas vai lauku kopums, kas ir viena ražošanas vai audzēšanas vienība. Tajā var būt ražošanas teritorijas, kuras fitosanitāros nolūkos apsaimnieko atsevišķi [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>CEPM</i> , 1999]

---

augu kaitīgais organisms	sk. kaitīgais organisms
augu produkti	neapstrādāts augu izcelsmes materiāls (tostarp graudi) un tie apstrādātie produkti, kas savu īpašību vai to pārstrādes īpašību dēļ var radīt kaitīgo organismu ievēšanas un izplatīšanās risku [FAO, 1990; pārskatītā SAAK, 1997; iepriekš augu produkts]
augu aizsardzības organizācija (nacionālā)	sk. Nacionālā augu aizsardzības organizācija
augu karantīna	visi pasākumi, kas paredzēti, lai nepieļautu augu karantīnas organismu ievēšanu un/vai izplatīšanos vai nodrošinātu to oficiālo kontroli [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
stādīšana (arī pārstādīšana)	jebkura darbība augu ievietošanai augšanas substrātā vai potēšana, vai līdzīgas darbības, kuras veic, lai nodrošinātu to turpmāko augšanu, vairošanos vai pavairošanu [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1999]
augi	dzīvi augi un to daļas, tostarp sēklas un ģenētiskais materiāls [FAO, 1990; pārskatītā SAAK, 1997]
augi, kas paredzēti stādīšanai	augi , kurus paredzēts atstāt iestādītus, stādīt vai pārstādīt [FAO, 1990]
augi laboratorijas apstākļos	tādu augu preču klase , kas aug aseptiskā barotnē slēgtā konteinerā [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1999; ICPM, 2002; iepriekš augi audu kultūrā]
ievēšanas punkts	lidosta, jūras osta vai sauszemes robežpunkts, kas oficiāli paredzēts kravu ievēšanai un/vai pasažieru ieceļošanai [FAO, 1995]
pēcievēšanas karantīna PRA	karantīna , ko kravai piemēro pēc ievēšanas [FAO, 1995] kaitīgo organismu riska analīze [FAO, 1995; pārskatītais ICPM, 2001]
PRA teritorija	teritorija , attiecībā uz kuru veic kaitīgo organismu riska analīzi [FAO, 1995]
faktiski brīvs	par kravu, lauku vai ražošanas vietu , kurā nav kaitīgo organismu (vai konkrēta kaitīgā organisma) tādā skaitā vai tādus daudzumus, kas pārsniedz skaitu vai daudzumus, kuru rašanos var paredzēt labā audzēšanas un apstrādes praksē, ko izmanto preces ražošanā un tirdzniecībā, un kuri ir saderīgi ar šādu praksi [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
iepriekšēja apstiprināšana	fitosanitārā sertifikācija un/vai apstiprināšana izcelsmes valstī , ko veic saņēmējvalsts Nacionālā augu aizsardzības organizācija vai tās regulārā uzraudzībā [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
plēsīgais organisms	dabiskais ienaidnieks , kas medī citus dzīvus organismus un barojas ar tiem, savas dzīves laikā nogalinot vairāk nekā vienu [FPSS Nr. 3, 1996]

---

iekraušanas deva, iekraušanas daļa, dalītās iekraušanas deva vai daļa, dalītās iekraušanas tiesa	materiāla tilpums ar norādītu materiāla novietojumu, kas uzskatāms par vienu vienību [FPSS Nr. 18, 2003]
pārstrādātas koksnes materiāls	produkti, kuri ir koksnes salikums, kas veidots, izmantojot līmi, karstumu un spiedienu vai jebkuru to kombināciju [FPSS Nr. 15, 2002]
aizliegums	fitosanitārais noteikums , ar ko aizliedz ievest vai pārvietot konkrētus kaitīgos organismus vai preces [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
aizsargātā teritorija	reglamentēta teritorija , ko NAAO ir noteikusi par mazāko teritoriju , kāda nepieciešama, lai efektīvi aizsargātu apdraudēto teritoriju [FAO, 1990; izlaists FAO, 1995; jaunais jēdziens no CEPM, 1996]
pagaidu pasākums	fitosanitārais noteikums vai procedūra, ko ievieš bez pilnīga tehniskā pamatojuma tāpēc, ka attiecīgajā laikā nav pietiekamas informācijas. Pagaidu pasākumu periodiski pārskata un, tiklīdz iespējams, izstrādā pilnīgu tehnisko pamatojumu [ICPM, 2001]
karantīna	reglamentēto priekšmetu oficiāla norobežošana novērošanai un pētniecībai vai turpmākajai pārbaudei, testēšanai un/vai apstrādei [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; CEPM, 1999]
karantīnas teritorija	teritorija , kurā ir augu karantīnas organisms , kuru oficiāli kontrolē [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]
augu karantīnas organisms	kaitīgais organisms , kurš iespējami ir ekonomiski nozīmīgs tā apdraudētajai teritorijai un kurš tajā vēl nav sastopams vai kurš tajā ir sastopams, bet nav plaši izplatīts un kuru oficiāli kontrolē [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; SAAK 1997]
karantīnas stacija	oficiāla stacija augu vai augu produktu turēšanai karantīnā [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995; iepriekš karantīnas stacija vai aprīkojums]
koksnes izejviela	koksne , kas nav pārstrādāta vai apstrādāta [FPSS Nr. 15, 2002]
atpakaļ izvesta krava	krava , kas ievesta valstī, no kuras to pēc tam eksportē. Kravu var glabāt, sadalīt, apvienot ar citām kravām vai nomainīt tās iepakojumu (iepriekš atpakaļizvešanas valsts) [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996; CEPM, 1999; ICPM, 2001; ICPM, 2002]
kontroles paraugs	konkrēta organisma populācijas paraugs, ko saglabā un kas ir pieejams identificēšanas, pārbaudes un salīdzināšanas nolūkā [FPSS Nr. 3, 2005; pārskatītais CPM, 2009]
atteikums	kravas vai cita reglamentētā priekšmeta ievēšanas aizliegums, ja tas neatbilst fitosanitārajiem noteikumiem [FAO, 1990; pārskatītais FAO, 1995]

Reģionālā augu aizsardzības organizācija	starpvaldību organizācija, kuras funkcijas noteiktas SAAK IX pantā [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995; <i>CEPM</i> , 1999; iepriekš augu aizsardzības organizācija (reģionālā)]
reģionālie standarti	standarti , kurus ievieš Reģionālā augu aizsardzības organizācija un kuri ir pamatnostādnes šīs organizācijas dalībvalstīm [<i>SAAK</i> , 1997]
reglamentētā teritorija	teritorija , kurā ievadot, atrodoties un/vai no kura izvedot augus, augu produktus un citus reglamentētos priekšmetus , uz tiem attiecinā fitosanitāros noteikumus vai procedūras , lai nepieļautu augu karantīnas organismu ievēšanu un/vai izplatīšanos vai ierobežotu reglamentēto augu nekarantīnas organismu ekonomisko ietekmi (sk. glosārija 2. papildinājumu) [<i>CEPM</i> , 1996; pārskatītais <i>CEPM</i> , 1999; <i>ICPM</i> , 2001]
reglamentētais priekšmets	jebkurš augš, augu produkts , glabāšanas vieta, iepakojums, transporta līdzeklis, kontainers, augsne un jebkurš cits organisms objekts vai materiāls, kurā var slēpties vai no kura var izplatīties kaitīgie organismi un kurš uzskatāms par tādu, kam jāpiemēro fitosanitārie pasākumi , īpaši, ja tas saistīts ar starptautiskajiem pārvadājumiem [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>FAO</i> , 1995; <i>SAAK</i> , 1997]
reglamentētais augu nekarantīnas organisms	augu nekarantīnas organisms , kura klātbūtne augos, kas paredzēti stādīšanai , rada ekonomiski nepieļaujamu ietekmi uz šo augu paredzēto lietojumu un kuru tāpēc reglamentē tās līgumslēdzējas puses teritorijā, kas ievēd (sk. glosārija 2. papildinājumu) [<i>SAAK</i> , 1997]
reglamentētais kaitīgais organisms	augu karantīnas organisms vai reglamentētais augu nekarantīnas organisms [<i>SAAK</i> , 1997]
izlaišana (vidē)	organisma apzināta atbrīvošana vidē (sk. ievēšana un ievēšanās) [<i>FPSS</i> Nr. 3, 1996]
(kravas) izlaišana	atļauja ievēšanai pēc apstiprināšanas [<i>FAO</i> , 1995]
pārstādīšana	sk. stādīšana
sasniedzamais rezultāts	norādīts apstrādes rezultāta līmenis [<i>FPSS</i> Nr. 18, 2003]
ierobežojums	fitosanitārais noteikums , ar ko atļauj ievest vai pārvietot konkrētas preces , uz kurām attiecas īpašas prasības [<i>CEPM</i> , 1996, pārskatītais <i>CEPM</i> , 1999]
RNKO	reglamentētais augu nekarantīnas organisms [<i>FPSS</i> Nr. 16, 2002]
apaļkoks	koksne , kura nav sazagēta garenvirzienā un kurai ir dabiskā apaļā virsma, – ar mizu vai bez tās [<i>FAO</i> , 1990]
RAAO	Reģionālā augu aizsardzības organizācija [<i>FAO</i> , 1990; pārskatītais <i>ICPM</i> , 2001]
zāgmateriāls	koksne , kas ir sazagēta garenvirzienā, – ar dabisko apaļo virsmu vai bez tās un ar mizu vai bez tās [<i>FAO</i> , 1990]

---

sekretārs	komisijas sekretārs , ko ieceļ, ievērojot XII pantu [SAAK, 1997]
sēklas	tādu sēklu preču klase , kas paredzētas stādīšanai , nevis patēriņam vai pārstrādei (sk. graudi) [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2001]
<i>SIT</i>	sterilo insektu metode [FPSS Nr. 3, 2005]
izplatīšanās	kaitīgā organisma ģeogrāfiskās izplatības paplašināšanās apgabalā [FAO, 1995]
standarts	dokuments, kurš izstrādāts pēc vienošanās un kuru apstiprinājusi atzīta organizācija, un kurā ir vispārējai un atkārtotai lietošanai paredzēti noteikumi, vadlīnijas vai raksturlielumi pasākumiem vai to rezultātiem, kas vērsti uz optimālās kārtības sasniegšanu konkrētā jomā [FAO, 1995; ISO/IEC Norādījumi 2:1991 [ISO/IEC GUIDE 2:1991] definīcija]
sterilais insekts	insekts, kas īpašā apstrādē zaudējis spēju vairoties [FPSS Nr. 3, 2005]
sterilo insektu metode	metode kaitīgo organismu apkaršanai , izmantojot sterilo insektu masveida izlaišanu visā apgabalā, lai samazinātu tās pašas sugas lauka populācijas vairošanos [FPSS Nr. 3, 2005]
uzglabājams produkts	neapstrādāts augu produkts , kas paredzēts patēriņam vai pārstrādei un ko glabā žāvētā veidā (jo īpaši graudi un žāvēti augļi un dārzeņi) [FAO, 1990]
nomākšana	fitosanitāro pasākumu izmantošana inficētā apgabalā , lai samazinātu kaitīgo organismu populācijas [FAO, 1995; pārskatītais CEPM, 1999]
uzraudzība	oficiāls process kaitīgo organismu sastopamības vai neesamības datu vākšanai un uzskaitē, izmantojot apsekojumu, monitoringu vai citas procedūras [CEPM, 1996]
apsekojums	oficiāla procedūra, kuru veic konkrētā periodā, lai noteiktu kaitīgā organisma populācijas raksturīgās pazīmes vai lai noteiktu, kuras sugas ir sastopamas teritorijā [FAO, 1990; pārskatītais CEPM, 1996]
sistēmu pieeja(-as)	tādu dažādu riska pārvaldības pasākumu integrācija, no kuriem vismaz divi notiek neatkarīgi un kopā sasniedz attiecīgā līmeņa aizsardzību pret reglamentētiem kaitīgajiem organismiem [FPSS Nr. 14, 2002; pārskatītais ICPM, 2005]
tehniskais pamatojums	pamatojums, kura pamatā ir secinājumi, kurus iegūst, izmantojot attiecīgu kaitīgo organismu riska analīzi vai pēc vajadzības citu līdzvērtīgu pārbaudi un pieejamās zinātniskās informācijas vērtējumu [SAAK, 1997]
tests	oficiāla pārbaude, kas nav vizuāla pārbaude un kuru veic, lai noteiktu kaitīgo organismu klātbūtni vai identificētu kaitīgos organismus [FAO, 1990]
(kaitīgā organisma) tolerances līmenis	kaitīgā organisma sastopamība , kuru nosaka par robežu rīcībai, lai apkarotu attiecīgo kaitīgo organismu vai nepieļautu tā izplatīšanos vai ievešanu [CPM, 2009]

īslaicīgums	tāda kaitīgā organisma klātbūtne, kura ieviešanās nav paredzama [FPSS Nr. 8, 1998]
tranzīts	sk. tranzīta krava
pārredzamība	princips, saskaņā ar kuru starptautiskā līmenī dara pieejamus fitosanitāros pasākumus un to pamatojumu [FAO, 1995; pārskatītais CEPM, 1999; pamatojas uz Pasaules Tirdzniecības organizācijas Līgumu par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu]
apstrāde	oficiāla procedūra kaitīgo organismu nogalināšanai, inaktivācijai vai iznīcināšanai vai kaitīgo organismu padarīšanai par neauglīgiem vai devitalizēšanai [FAO, 1990, pārskatītais FAO, 1995; FPSS Nr. 15, 2002; FPSS Nr. 18, 2003; ICPM, 2005]
apstrādes grafiks	apstrādes kritiskie parametri, kam jānodrošina atbilstība, lai sasniegtu iecerēto rezultātu (t. i., kaitīgo organismu nogalināšana, inaktivācija vai iznīcināšana vai kaitīgo organismu padarīšana par neauglīgiem vai devitalizēšana) ar norādītu efektivitāti [FPSS Nr. 28, 2007]
vizuālā pārbaude	augu, augu produktu vai citu reglamentēto priekšmetu fiziska pārbaude ar neapbruņotu aci, lēcu, stereoskopu vai mikroskopu, lai konstatētu kaitīgos organismus vai mikroorganismu nēsātājus , neveicot testēšanu vai apstrādi [FPSS Nr. 23, 2005]
koksne	preču klase apaļkokiem, zāģmateriāliem, kokskaidām vai kravas stīprinājumiem ar mizu vai bez tās [FAO, 1990; pārskatītais ICPM, 2001]
koksnes iepakojamais materiāls	koksne vai koksnes produkti (izņemot papīra izstrādājumus), kurus izmanto, lai atbalstītu, aizsargātu vai pārvietotu precī (ietver kravas stīprinājumus) [FPSS Nr. 15, 2002]

---

1. papildinājums

REGLAMENTĒTO KAITĪGO ORGANISMU OFICIĀLĀS KONTROLES JĒDZIENA INTERPRETĒŠANAS UN PIEMĒROŠANAS VADLĪNIJAS

1. Mērķis

Vārdi “*oficiāli kontrolē*” izsaka būtisku jēdzienu augu karantīnas organisma definīcijā. *Fitosanitāro terminu glosārijā* “oficiāls” nozīmē ‘tāds, ko noteikusi, pilnvarojusi vai izpildījusi NAAO’, un “kontrolē” nozīmē ‘kaitīgā organisma populācijas nomākšanu, ierobežošanu vai iznīcināšanu’. Tomēr fitosanitāros nolūkos šīs divas definīcijas kopā pietiekami neatklāj jēdzienu “*oficiālā kontrolē*”. Šo pamatnostādņu mērķis ir precīzāk aprakstīt oficiālās kontroles jēdziena interpretāciju un piemērošanu praksē.

2. Piemērošanas joma

Šīs pamatnostādnes attiecas tikai uz reglamentēto kaitīgo organismu oficiālo kontroli. Šajās pamatnostādnēs nozīmīgie reglamentētie kaitīgie organismi ir gan augu karantīnas organismi, kas ir sastopami, bet nav plaši izplatīti importētājvalstī, gan reglamentētie augu nekarantīnas organismi.

3. Definīcija

Oficiālās kontroles definīcija:

obligāto fitosanitāro noteikumu aktīvā izpilde un obligāto fitosanitāro procedūru piemērošana, kuras mērķis ir augu karantīnas organismu iznīcināšana vai ierobežošana vai arī reglamentēto augu nekarantīnas organismu kontrole.

4. Vispārīgās prasības

Uz oficiālo kontroli attiecas “augu karantīnas principi, kas saistīti ar starptautisko tirdzniecību,” īpaši nediskriminācijas, pārredzamības, līdzvērtības un riska analīzes princips.

Attiecībā uz augu karantīnas organismu, kas ir sastopams, bet nav plaši izplatīts, un pēc vajadzības attiecībā uz konkrētiem reglamentētajiem augu nekarantīnas organismiem importētājvalstij jānosaka inficētais(-ās) teritorija(-as), apdraudētā(-ās) teritorija(-as) un aizsargātā(-ās) teritorija(-as).

Oficiālā kontrole ietver:

- iznīcināšanu un/vai ierobežošanu invadētajā(-ās) teritorijā(-ās);
- uzraudzību apdraudētajā(-os) teritorijā(-ās);
- pasākumus, kas attiecas uz pārvietošanu uz aizsargāto(-ajām) teritoriju(-ām) vai tās(-o) iekšienē, arī pasākumus, kurus veic ievēdot.

Visās oficiālās kontroles programmās ir elementi, kas ir obligāti. Oficiālās kontroles programmās jāiekļauj vismaz programmas novērtēšana un kaitīgo organismu uzraudzība, lai noteiktu kontroles nepieciešamību un rezultātu un attiecīgi pamatotu pasākumus, kurus šajā

---

pašā nolūkā veic ievēdot. Pasākumiem, kurus veic ievēdot, jābūt saderīgiem ar nediskriminācijas principu (sk. 5.1. iedaļu).

Attiecībā uz augu karantīnas organismiem iznīcināšana un ierobežošana var ietvert nomācšanas elementu. Attiecībā uz reglamentētiem augu nekarantīnas organismiem nomācšanu var izmantot, lai nepieļautu nepieļaujamo ekonomisko ietekmi, jo tā attiecas uz to augu paredzēto lietojumu, kuri paredzēti stādīšanai.

5. Īpašās prasības

5.1. Nediskriminācija

Nediskriminācijas princips ir būtisks attiecībā uz iekšzemes un ievēšanas prasībām. Īpaši ievēšanas prasības nedrīkst būt stingrākas par oficiālās kontroles rezultātu importētājvalstī. Tāpēc attiecībā uz konkrētu kaitīgo organismu jābūt konsekvencei starp ievēšanas un iekšzemes prasībām:

- ievēšanas prasības nedrīkst būt stingrākas par iekšzemes prasībām;
- iekšzemes un ievēšanas prasībām jābūt vienādām vai jārada līdzvērtīgs rezultāts;
- iekšzemes un ievēšanas prasību obligātajiem elementiem jābūt vienādiem;
- ievēsto kravu pārbaudes intensitātei jābūt vienādai ar līdzvērtīgām procedūrām iekšzemes kontroles programmās;
- neatbilstības gadījumā attiecībā uz ievēstām kravām un iekšzemes neatbilstībām jāveic tās pašas vai līdzvērtīgas darbības;
- ja nacionālajā programmā piemēro toleranci, līdzvērtīgam ievēstajam materiālam jāpiemēro tāda pati tolerance. Īpaši, ja nacionālajā oficiālās kontroles programmā rīcība nav paredzēta tāpēc, ka inficēšanās līmenis nepārsniedz noteiktu robežu, arī attiecībā uz ievēstu kravu nerīkojas, ja inficēšanās līmenis tajā nepārsniedz šo robežu. Atbilstību ievēšanas tolerancei parasti nosaka pārbaudē vai testēšanā ievēdot, bet iekšzemes kravu tolerance jānosaka pēdējā vietā, kurā veic oficiālo kontroli;
- ja nacionālajā oficiālās kontroles programmā ir atļauta kvalitātes līmeņa pazemināšana vai pārklassificēšana, līdzīgām izvēlēm jābūt iespējamām attiecībā uz ievēstajām kravām.

5.2. Pārredzamība

Ievēšanas un iekšzemes prasībām, kas attiecas uz oficiālo kontroli, jābūt dokumentētām un pieejamām pēc pieprasījuma.

5.3. Tehniskais pamatojums (riskā analīze)

Iekšzemes un ievēšanas prasībām jābūt tehniski pamatotām un jānodrošina nediskriminējoša riska pārvaldība.

5.4. Izpilde

Oficiālās kontroles programmu iekšzemes prasības jāizpilda līdzvērtīgi ievēšanas prasību izpildei. Izpildē jāietver:

- juridiskais pamats;
- operatīvā izpilde;
- novērtēšana un pārskatīšana;
- oficiālā rīcība neatbilstības gadījumā.

5.5. Oficiālās kontroles obligātā būtība

Oficiālā kontrole ir obligāta tajā nozīmē, ka visām iesaistītajām personām prasītā rīcība ir juridiski saistoša. Attiecībā uz augu karantīnas organismiem oficiālās kontroles programmu piemērošana ir pilnīgi obligāta (piemēram, procedūras iznīcināšanas kampaņām), bet attiecībā uz reglamentētiem augu nekarantīnas organismiem ir obligāta tikai noteiktos apstākļos (piemēram, oficiālās sertifikācijas programmas).

5.6. Piemērošanas teritorija

Oficiālās kontroles programmu var piemērot nacionālā, reģionālā vai vietējā teritorijas līmenī. Oficiālās kontroles pasākumu piemērošanas teritorija jānorāda. Jebkuriem ievešanas ierobežojumiem jābūt ar tādu pašu rezultātu kā iekšēji piemērotajiem oficiālās kontroles pasākumiem.

5.7. NAAO pilnvaras un iesaistīšanās oficiālajā kontrolē

Oficiālā kontrole:

- jāievieš vai jāatzīst valsts valdībai vai NAAO saskaņā ar attiecīgu likumdevēja pilnvarojumu;
- jāveic, jāpārvalda, jāpārtrauc vai vismaz jāauditē/jāpārskata NAAO;
- jāizpilda, un izpilde jānodrošina valsts valdībai vai NAAO;
- valsts valdībai vai NAAO tā jāmaina, jāizbeidz vai tai jāatņem oficiālā atzīšana.

Par oficiālās kontroles programmām atbild un atskaitās valsts valdība. Iestādes, kas nav NAAO, var būt atbildīgas par oficiālās kontroles programmu aspektiem, un par oficiālās kontroles programmu konkrētiem aspektiem var būt atbildīgas reģionālās iestādes vai privātais sektors. NAAO jābūt pilnīgai informācijai par visiem oficiālās kontroles programmu aspektiem savā valstī.

Atsauces

ICPM atklātās darba grupas ziņojums par oficiālo kontroli, 2000. gada 22.–24. marts, Bordo, Francija, SAAK sekretariāts, FAO, Roma [Report of the ICPM open-ended working group on official control, 22-24 March 2000, Bordeaux, France, IPPC Secretariat, FAO, Rome].

---

2. papildinājums

VADLĪNIJAS IESPĒJAMĀS *EKONOMISKĀS NOZĪMES* UN ATTIECĪGO TERMINU IZPRATNEI, ARĪ NORĀDES UZ EKOLOĢISKIEM APSVĒRUMIEM

1. Mērķis un piemērošanas joma

Šajās vadlīnijās ir vispārējā un cita attiecīgā informācija, kas paskaidro *iespējamo ekonomisko nozīmi* un attiecīgos terminus, lai šie termini būtu skaidri saprotami un to piemērošana būtu saderīga ar Starptautisko augu aizsardzības konvenciju (SAAK) un Fitosanitāro pasākumu starptautiskajiem standartiem (FPSS). Šajās vadlīnijās ir arī norādīta konkrētu ekonomikas principu piemērošana, jo tie attiecas uz SAAK mērķiem, it īpaši nekultivēto/neapsaimniekoto augu, savvaļas floras, dzīvotņu un ekosistēmu aizsardzībā saistībā ar invazīvām sugām, kas ir augu kaitīgie organismi.

Šajās vadlīnijās ir izskaidrots, ka SAAK:

- var izskaidrot ekoloģiskās bažas ar ekonomikas terminiem, izmantojot naudas un beznaudas vērtības;
- apgalvo, ka ietekme uz tirgu nav kaitīgo organismu radīto seku vienīgais rādītājs;
- aizstāv dalībvalstu tiesības veikt fitosanitāros pasākumus attiecībā uz kaitīgajiem organismiem, kas augiem, augu produktiem vai ekosistēmām rada bojājumus, ar kuriem saistīto ekonomisko zaudējumu nevar viegli izskaitļot.

Attiecībā uz augu kaitīgajiem organismiem tajās ir izskaidrots arī, ka SAAK piemērošanas jomā ietilpst kultivēto lauksaimniecības (tostarp dārzkopības un mežsaimniecības) augu, nekultivēto/neapsaimniekoto augu, savvaļas floras, dzīvotņu un ekosistēmu aizsardzība.

2. Vispārējā informācija

SAAK ir vēsturiski apstiprinājusi, ka nelabvēlīgās sekas, ko rada augu, tostarp nekultivēto/neapsaimniekoto augu, savvaļas floras, dzīvotņu un ekosistēmu, kaitīgie organismi, ir vērtējamas no ekonomikas viedokļa. Norādes uz terminiem “ekonomiskās sekas”, “ietekme uz ekonomisku”, “iespējamā *ekonomiskā nozīme*” un “*ekonomiski nepieļaujama ietekme*”, kā arī vārda “ekonomisks” lietojums SAAK un FPSS ir radījuši sava veida neizpratni par šādu terminu lietojumu un SAAK mērķi.

Konvencijas piemērošanas joma ir savvaļas floras aizsardzība, kuras rezultāts ir nozīmīgs ieguldījums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Tomēr nepareizas interpretācijas dēļ SAAK uzskata tikai par komerciāli orientētu dokumentu ar ierobežotu piemērošanas jomu. Nav skaidras izpratnes par to, ka SAAK var izskaidrot ekoloģiskās bažas no ekonomikas viedokļa. Tāpēc ir radušās problēmas tās saskaņošanā ar citiem nolīgumiem, tostarp ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību un Monreālas protokolu par ozona slāni noārdošām vielām.

---

3. SAAK un FPSS ekonomikas termini un ekoloģiskā piemērošanas joma

SAAK un FPSS sastopamos ekonomikas terminus var kategorizēt šādi.

Termini, kuru piemērotība ar politiku saistītiem lēmumiem jāizskata:

- *iespējamā ekonomiskā nozīme* (augu karantīnas organisma definīcijā);
- *ekonomiski nepieļaujama ietekme* (reglamentētā augu nekarantīnas organisma definīcijā);
- *ekonomiski nozīmīgs zaudējums* (apdraudētā teritorija definīcijā).

Termini, kas attiecas uz datiem, kuri ir minētās izskatīšanas pamatā:

- *ierobežot ekonomisko ietekmi* (fitosanitārā noteikuma definīcijā un fitosanitārā pasākuma saskaņotajā interpretācijā)
- *ekonomikas dati* (kaitīgo organismu riska analīzes definīcijā);
- *radīt zaudējumu ekonomikai* (SAAK, 1997, VII panta 3. punktā);
- *tiešā un netiešā ietekme uz ekonomisku* (FPSS Nr. 11 un FPSS Nr. 16);
- *ekonomiskās sekas un iespējamās ekonomiskās sekas* (FPSS Nr. 11);
- *komerciālās un nekomerciālās sekas* (FPSS Nr. 11).

FPSS Nr. 2 attiecas uz *kaitējumu videi*, kas ir iespējamās ekonomiskās nozīmes novērtējumā izskatāms faktors. Daudzi elementi, kas liecina par ekonomiskās ietekmes plašo jomu, kuru paredzēts aptvert, ir 2.2.3. punktā.

FPSS Nr. 11 2.1.1.5. punktā attiecībā uz kaitīgo organismu kategorizāciju ir noteikts – jābūt nepārprotamai norādei par to, ka PRA apgabalā kaitīgajam organismam būs nepieļaujama ietekme uz ekonomiku, kas var ietvert arī ietekmi uz vidi. Standarta 2.3. punktā ir aprakstīta procedūra kaitīgā organisma ieviešanas iespējamo ekonomisko seku novērtēšanai. Sekas var uzskatīt par tiešām vai netiešām. Uz komerciālajām sekām attiecas 2.3.2.2. punkts. Vadlīnijas kaitīgo organismu ieviešanas nekomerciālo un ekoloģisko seku novērtēšanai ir 2.3.2.4. punktā. Tajā ir atzīts, ka dažu veidu sekas var neattiekties uz esošo tirgu, ko var viegli identificēt, bet turpinājumā ir apgalvots, ka ietekmi varētu aptuveni noteikt ar attiecīgu ārpus tirgus novērtēšanas metodi. Šajā punktā ir norādīts, ka gadījumā, ja kvantitatīvs mērījums nav iespējams, šajā novērtējuma daļā jāiekļauj vismaz kvalitatīva analīze un jāizskaidro, kā riska analīzē izmanto informāciju. *Kontroles pasākumu ekoloģiskās vai citas nelabvēlīgas sekas* ir apkopotas 2.3.1.2. punktā (netiešās sekas), kas ir daļa no ekonomisko seku analīzes. Tad, ja risks ir uzskatāms par nepieļaujamu, 3.4. punktā ir vadlīnijas riska pārvaldības izvēlu atlasei, ietverot rentabilitātes, tehniski ekonomiskos un mazāko tirdzniecības ierobežojumu mērījumus.

2001. gada aprīlī ICPM atzina, ka saskaņā ar SAAK esošo mandātu, lai ņemtu vērā ekoloģiskās bažas, turpmākajā izskaidrošanā jāiekļauj šādi pieci ieteiktie punkti, kas attiecas uz augu kaitīgo organismu radīto iespējamo vides risku:

- apdraudētu (vai izmirstošu) vietējo augu sugu samazināšana vai izskaušana;
- galvenās augu sugas (sugas, kam ir galvenā nozīme ekosistēmas saglabāšanā) samazināšana vai izskaušana;
- tās augu sugas samazināšana vai izskaušana, kas ir vietējās ekosistēmas galvenais komponents;
- tādu augu bioloģiskās daudzveidības pārmaiņu izraisīšana, kuru dēļ destabilizējas ekosistēma;

-
- kontroles, iznīcināšanas vai apsaimniekošanas programmu nepieciešamības radīšana, ievēdot augu karantīnas organismu, un šādu programmu (piemēram, pesticīdu vai svešzemju plēsīgo kukaiņu vai parazītu izlaišanas) ietekme uz bioloģisko daudzveidību.

Tādējādi attiecībā uz augu kaitīgajiem organismiem ir izskaidrots, ka SAAK piemērošanas jomā ir kultivēto lauksaimniecības (tostarp dārzkopības un mežsaimniecības) augu, nekultivēto/neapsaimniekoto augu, savvaļas floras, dzīvotņu un ekosistēmu aizsardzība.

4. Ekonomiskie apsvērumi PRA

4.1. Ekonomisko seku veidi

Ekonomiskās sekas PRA nedrīkst interpretēt tikai kā ietekmi uz tirgu. Precēm un pakalpojumiem, kurus nepārdod komerciālajos tirgos, var būt ekonomiskā vērtība, un ekonomiskā analīze ietver daudz vairāk nekā tirgus preču un pakalpojumu izpēti. Termina “ekonomiskās sekas” lietojums attiecas uz sistēmu, kurā var analizēt ļoti dažādas sekas (tostarp ekoloģiskās un sociālās sekas). Veicot ekonomisko analīzi, par mēru izmanto naudas vērtību, lai politikas izstrādātāji var salīdzināt dažādu preču un pakalpojumu izmaksas un guvumus no tiem. Tas nenozīmē, ka nevar izmantot citus līdzekļus, piemēram, kvalitatīvo un ekoloģisko analīzi, neizmantojot naudas izteiksmi.

4.2. Izmaksas un guvumi

Jebkuras politikas vispārējā ekonomiskajā pārbaudē jānoskaidro, vai tās guvums ir vismaz vienāds ar tās izmaksām. Izmaksas un guvumi plašā nozīmē ietver tirgus un ārpus tirgus aspektus. Izmaksas un guvumus var atspoguļot ar kvantitatīviem mērījumiem un kvalitatīviem mērījumiem. Ārpus tirgus preces un pakalpojumus var būt grūti izskaitļot vai izmērīt, tomēr ir svarīgi tos ņemt vērā.

Fitosanitāros nolūkos ekonomiskā analīze var dot tikai informāciju attiecībā uz izmaksām un guvumiem, nevis secinājumu par to, vai konkrētā politikā viens izmaksu un guvumu sadalījums noteikti ir labāks par citu. Parasti izmaksas un guvumus nedrīkst mērīt, neņemot vērā to, kam tie rodas. Ja secinājumi par izmaksu un guvumu vēlamo sadalījumu ir politikas izvēles, tiem jābūt pamatotā saistībā ar fitosanitāriem apsvērumiem.

Izmaksas un guvumi jāuzskaita neatkarīgi no tā, vai tie ir kaitīgā organisma ievēšanas tiešs vai netiešs rezultāts vai arī ir nepieciešama virkne cēloņu, lai rastos izmaksas vai realizētos guvumi. Izmaksas un guvumi, kas saistās ar kaitīgo organismu ievēšanas netiešajām sekām, var nebūt tik konkrēti kā izmaksas un guvumi, kuri saistās ar tiešajām sekām. Bieži vien par izmaksām saistībā ar zaudējumu, kas var rasties, ievēdot kaitīgos organismus dabiskā vidē, nav informācijas naudas izteiksmē. Jebkurā analīzē jāidentificē un jāizskaidro nenoteiktība izmaksu un guvumu aprēķinā un skaidri jānorāda pieņēmumi.

---

5. Piemērošana

Lai atzītu, ka augu kaitīgajam organismam ir iespējama ekonomiskā nozīme, tam jāatbilst šādiem kritērijiem¹:

- potenciāls ieviešanai *PRA* apgabalā;
- spēja izplatīties pēc ieviešanās; un
- iespējama kaitīga ietekme uz augiem, piemēram:
  - kultūrām (piemēram, ražas vai kvalitātes zudums); vai
  - vidi, piemēram, kaitējums ekosistēmām, dzīvotnēm vai sugām; vai
  - kādu citu norādītu vērtību, piemēram, atpūtu, tūrismu, estētiskajām vērtībām.

Kā noteikts 3. punktā, kaitējums videi, kas rodas, ievēdot augu kaitīgo organismu, ir viens no SAAK atzītajiem kaitējumu veidiem. Tādējādi attiecībā uz trešo kritēriju SAAK līgumslēdzējām pusēm ir tiesības veikt fitosanitāros pasākumus pat attiecībā uz kaitīgo organismu, kas tikai var būt spējīgs radīt kaitējumu videi. Šādas rīcības pamatā jābūt kaitīgo organismu riska analīzei, kurā izskatīti pierādījumi attiecībā uz iespējamo kaitējumu videi. Norādot kaitīgo organismu tiešo un netiešo ietekmi uz vidi, kaitīgo organismu riska analīzē jānorāda kaitīgā organisma ieviešanas radītā kaitējuma vai zaudējumu būtība.

Attiecībā uz reglamentētiem nekarantīnas organismiem ieviešana attiecīgajā apgabalā un ekoloģiskās sekas nav *ekonomiski nepieļaujamas ietekmes* nozīmīgi kritēriji, jo šādu kaitīgo organismu populācijas jau ir ieviesušās (sk. FPSS Nr. 16 “Kontrolējamie nekarantīnas organismi: koncepcija un piemērošana”, 2002. g., *FAO*, Roma).

Atsauces

Starptautiskā augu aizsardzības konvencija, 1997. *FAO*, Roma [*International Plant Protection Convention, 1997. FAO, Rome*].

Vadlīnijas kaitīgo organismu riska analīzei, 1996. FPSS Nr. 2, *FAO*, Roma [*Guidelines for Pest Risk Analysis, 1996. ISPM No. 2, FAO, Rome*].

Augu karantīnas organismu riska analīze, 2001. FPSS Nr. 11, *FAO*, Roma [*Pest Risk Analysis for quarantine pests, 2001. ISPM No. 11, FAO, Rome*].

Reglamentētie augu nekarantīnas organismi: koncepcija un piemērošana, 2002. g. FPSS Nr. 16, *FAO*, Roma [*Regulated non-quarantine pests: concept and application, 2002. ISPM No. 16. FAO, Rome*].

Fitosanitāro jautājumu pagaidu komisijas 3. sēdes ziņojums (ietver darba grupas dokumentu XII papildinājumā), 2001, *FAO*, Roma [*Report of the Third Session of the Interim Commission on Phytosanitary Measures (includes the working group document in Appendix XII), 2001. FAO, Rome*].

---

¹ Attiecībā uz pirmo un otro kritēriju SAAK (1997) VII panta 3. punktā ir noteikts, ka pasākumi, kurus veic pret kaitīgajiem organismiem, kas var nebūt spējīgi ieviesties, tehniski jāpamato.

---

2. PAPILDINĀJUMA PIELIKUMS

Šajā pielikumā ir papildus izskaidroti daži termini, kas lietoti 2. papildinājumā. Tas nav šā papildinājuma preskriptīvā daļa.

Ekonomiskā analīze. Ekonomiskajā analīzē par mēru izmanto galvenokārt naudas vērtības, lai politikas izstrādātāji var salīdzināt dažādu preču un pakalpojumu izmaksas un guvumus no tiem. Tā ietver vairāk nekā tirgus preču un pakalpojumu izpēti. Ekonomiskā analīze nav šķērslis citu tādu pasākumu veikšanai, kuros neizmanto naudas vērtību, piemēram, kvalitatīvajai vai ekoloģiskajai analīzei.

Ekonomiskās sekas. Ekonomiskās sekas nav ietekme uz tirgu vien, bet arī ārpus tirgus ietekme, piemēram, ekoloģiskie un sociālie apsvērumi. Ekoloģisko seku vai sociālo seku ekonomiskās vērtības mēru var būt grūti noteikt. Piemēram, citas sugas izdzīvošanu un labklājību vai meža vai džungļu estētisko vērtību. Ekonomisko seku mērīšanā var ņemt vērā gan kvalitatīvo, gan kvantitatīvo vērtību.

Augu kaitīgo organismu ietekme uz ekonomiku. Tā ietver tirgus pasākumus un sekas, kuras var būt grūti vērtēt tiešā veidā no ekonomikas viedokļa, bet kuras atspoguļo zaudējumu vai kaitējumu, kas nodarīts kultivētiem augiem, nekultivētiem augiem vai augu produktiem.

Ekonomiskā vērtība. Tas ir pamats, lai noteiktu izmaksas saistībā ar izmaiņu (piemēram, bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu, apsaimniekoto resursu vai dabas resursu) ietekmi uz cilvēku labklājību. Precēm un pakalpojumiem, kurus nepārdod komerciālajos tirgos, var būt ekonomiskā vērtība. Ekonomiskās vērtības noteikšana nenovērš ētiskas vai altruistiskas bažas par citu sugu izdzīvošanu un labklājību, kuras pamatā ir sadarbība un atbalsts.

Kvalitatīvais mērījums. Tas ir īpašību vai raksturīgo pazīmju novērtējums izteiksmē, kas nav naudas vai skaitliska izteiksme.

Kvantitatīvais mērījums. Tas ir īpašību vai raksturīgo pazīmju novērtējums naudas vai skaitliskā izteiksmē.

---

1. PAPILDINĀJUMS

Šajā papildinājumā tikai sniegtas norādes, un tas nav standarta preskriptīvā daļa.

KONVENCIJAS PAR BIOLOĢISKO DAUDZVEIDĪBU TERMINOLOĢIJA SAISTĪBĀ AR FITOSANITĀRO TERMINU GLOSĀRIJU

1. Ievads

Kopš 2001. gada ir izskaidrots, ka SAAK piemērošanas jomā ir risks, ko rada kaitīgie organismi, kuri primāri ietekmē vidi un bioloģisko daudzveidību, tostarp kaitīgie augi. Tāpēc glosārija tehniskā apakškomisija, kas pārskata FPSS Nr. 5 (*Fitosanitāro terminu glosāriju*, 2008, turpmāk tekstā – “glosārijs”), izskatīja iespēju papildināt standartu ar jauniem terminiem un definīcijām, lai aptvertu šo piemērošanas jomu. Īpaši tā izskatīja terminus un definīcijas, kas lietotas Konvencijā par bioloģisko daudzveidību (*CBD*)², lai ar tiem papildinātu glosāriju, kā tas iepriekš vairākos gadījumos darīts ar citu starpvaldību organizāciju terminoloģiju.

Tomēr *CBD* pieejamo terminu un definīciju izpētē ir pierādīts, ka to pamatā ir citi jēdzieni, kas atšķiras no SAAK lietotajiem, tā ka līdzīgiem terminiem ir piešķirtas pilnīgi atšķirīgas nozīmes. Tāpēc *CBD* terminus un definīcijas tieši nevarēja izmantot glosārijā. Tika nolemts šos terminus un definīcijas iekļaut šajā glosārija papildinājumā, izskaidrojot, kā tie atšķiras no SAAK terminoloģijas.

Šajā papildinājumā nav paredzēts izskaidrot ne *CBD* piemērošanas jomu, ne SAAK piemērošanas jomu.

2. Izklāsts

Attiecībā uz katru izklāstīto terminu pirmā ir *CBD* definīcija. Tā ir kopā ar “skaidrojumu SAAK kontekstā”, kur, kā parasti, glosārija termini (vai glosārija terminu atvasinātās formas) ir **treknrakstā**. Šajos skaidrojumos var būt arī *CBD* termini; tādā gadījumā arī tie ir **treknrakstā** ar norādi “(**CBD**)”. Skaidrojumi veido šā papildinājuma galveno daļu. Aiz katra skaidrojuma ir piezīmes, kurās ir turpināts skaidrot grūtības.

---

² Šajā dokumentā izklāstīto terminu un definīciju avots ir Bioloģiskās daudzveidības konvencijas līgumslēdzēju pušu apspriedes par invazīvām svešām sugām (Bioloģiskās daudzveidības konvencijas sekretariāts).

3. Terminoloģija

3.1. “Sveša suga”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Suga, pasuga vai zemāks taksons, kas ievests ārpus tā kādreizējās ¹ vai tagadējās dabiskās izplatības teritorijas; ietver šādas sugas jebkuru daļu, gametas, sēklas, olas, reprodiktīvās stadijas vai veidojumus, kuri varētu izdzīvot un turpmāk vairoties	Sveša² suga (CBD) ir atsevišķs organisms ³ vai populācija jebkurā dzīves stadijā vai tāda organisma dzīvotspējīga daļa, kas attiecīgajā apgabalā ir svešzemju organisms un kas šajā teritorijā iekļūvis⁴ cilvēka darbības ⁵ dēļ

3.2. “Ievešana”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Svešas sugas ⁶ pārvietošanās ārpus tās dabiskā izplatības areāla (kādreizējā vai tagadējā), kas notiek saistībā ar tiešu vai netiešu cilvēka darbību. Šī pārvietošanās var notikt vienas valsts teritorijā vai arī starp valstīm vai ārpus nacionālās jurisdikcijas ⁷	Sugas iekļūšana teritorijā, kur tā nav vietējā, cilvēka darbības ietekmē to pārvietojot vai nu tieši no teritorijas, kur suga ir vietējā, vai netieši⁸ (secīgi pārvietojot no teritorijas, kur tā ir vietējā, cauri vienai teritorijai vai vairākām teritorijām, kur tā nav vietējā)

¹ Kvalifikācija “kādreizējā un tagadējā” izplatība nav būtiska SAAK, jo SAAK attiecas tikai uz esošiem apstākļiem. Nav svarīgi, vai sugas klātbūtne bija kādreiz, ja tā ir tagad. Ar vārdu “kādreiz” *CBD* definīcijā acīmredzot paredzēts atļaut atkārtoti ievest sugu apgabalā, kur tā pēdējā laikā kļuvusi par izmirušu, un tādējādi atkārtoti ievesta suga acīmredzot netiktu uzskatīta par svešu sugu.

² “Svešs” attiecas tikai uz vietu un organisma izplatību salīdzinājumā ar tā dabisko areālu. Tas nenozīmē, ka organisms ir kaitīgs.

³ *CBD* definīcijā ir uzsvērtā sugas īpatņu klātbūtne noteiktā laikā, bet SAAK sastopamības jēdziens attiecas uz taksona ģeogrāfisko izplatību vispār.

⁴ *CBD* svešas sugas klātbūtne jau ir **apgabalā**, kas ir ārpus tās dabiskās izplatības areāla (sk. **ievešana** turpmāk). SAAK vairāk attiecas uz organismiem, kuri vēl nav klātesoši attiecīgajā apgabalā (piemēram, karantīnas kaitīgajiem organismiem). Termins “svešs” neder to apzīmēšanai, un tādi termini kā “eksotisks”, “svešzemju” vai “kas nav vietējais” ir lietoti FPSS. Lai nepieļautu pārpratumus, ieteicams lietot tikai vienu no šiem terminiem, un būtu ieteicams “svešzemju”, īpaši tāpēc, ka tas der kopā ar antonīmu “vietējais”. “Eksotisks” neder tāpēc, ka tas rada tulkošanas problēmas.

⁵ Svešzemju suga, kas ieceļojusi **apgabalā** dabiskā veidā, nav **sveša suga (CBD)**. Tā vienkārši paplašina savu dabisko izplatības areālu. SAAK šādu sugu tomēr varētu uzskatīt par iespējamu **karantīnas organismu**.

⁶ Saskaņā ar *CBD* definīciju **ievešana (CBD)** attiecas uz **svešu sugu (CBD)** un tādējādi uz sugu, kas jau ir ievesta apgabalā. Tomēr, pamatojoties uz citiem dokumentiem, kas pieejami *CBD*, var spriest, ka tā nav un ka sugas, kuras nav vietējās un kuras ievēd pirmo reizi, **tieks ievestas (CBD)**. *CBD* nozīmē sugu var **ievēst (CBD)** daudzas reizes, bet SAAK nozīmē nav iespējams vēlreiz **ievēst** tādu sugu, kas reiz ir ieviesusies.

⁷ Jautājumam par “apgabaliem ārpus nacionālās jurisdikcijas” saistībā ar SAAK nav nozīmes.

⁸ Attiecībā uz netiešu pārvietošanu definīcijā nav konkrēti noteikts, vai jebkura pārvietošana no viena **apgabala** uz citu **apgabalu** obligāti jāuzskata par **ievešanu (CBD)** (piemēram, cilvēkam darbojoties ar nolūku vai bez tā) vai arī dažos gadījumos pārvietošana var notikt dabiskas pārvietošanās dēļ. Šis jautājums rodas, piemēram, ja sugu **ievēd (CBD)** vienā **apgabalā** un tā dabiski pārvietojas uz blakus **apgabalu**. Šķiet, ka to var uzskatīt par netiešu **ievešanu (CBD)**, jo attiecīgā suga ir **sveša suga (CBD)** blakus **apgabalā**, kaut arī tā tur **ieceļojusi** dabiski. SAAK kontekstā starpniekvalstij, no kuras notiek dabiskā pārvietošanās, nav pienākuma rīkoties, lai ierobežotu dabisko pārvietošanos, kaut gan tai var būt pienākums nepieļaut tīšu vai netīšu **ievešanu (CBD)**, ja attiecīgā importētājvalsts ievieš atbilstošus **fitosanitāros pasākumus**.

3.3. “Invazīva sveša suga”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Sveša suga, kuras ieviešana un/vai izplatīšanās apdraud ⁹ bioloģisko daudzveidību ^{10, 11}	Invazīva¹² suga (CBD) ir sveša suga (CBD) , kas ar savu ieviešanos vai izplatīšanos ir kļuvusi kaitīga augiem¹³ vai kuras iespējama kaitīgums augiem ir pierādīts riska analīzē (CBD)¹⁴

3.4. “Ieviešanās”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Process ¹⁵ , kurā sveša suga citā dzīvotnē veiksmīgi producē dzīvotspējīgus pēcnācējus ¹⁶ ar iespējamību, ka tā turpinās izdzīvot	Svešas sugas (CBD) ieviešanās , veiksmīgi vairojoties dzīvotnē , kas atrodas apgabalā , kurā tā ieceļojusi

⁹ Vārdam “apdraud” nav tieša ekvivalenta SAAK tekstā. **Kaitīgā organisma** definīcijā SAAK ir lietots termins “kaitīgs”, bet **karantīnas kaitīgā organisma** definīcija attiecas uz “ekonomisko nozīmi”. FPSS Nr. 11 (Kaitīgo organismu riska analīze karantīnas organismiem, tostarp vides risku un dzīvo modificēto organismu analīze, 2004. g.) ir izskaidrots, ka **karantīnas kaitīgie organismi** var būt “kaitīgi” **augiem** tieši vai netieši (ar citu ekosistēmu komponentu starpniecību), bet glosārija 2. papildinājumā ir izskaidrots, ka “ekonomiskā nozīme” ir atkarīga no kaitīgās ietekmes uz kultūru vai vidi, vai uz kādu citu norādītu vērtību (atpūtu, tūrismu, estētiskajām vērtībām).

¹⁰ **Invazīvas svešas sugas (CBD)** apdraud “bioloģisko daudzveidību”. Šis nav SAAK termins, un jautājums ir, vai tā piemērošanas joma sakrīt ar SAAK. Tādā gadījumā terminam “bioloģiskā daudzveidība” būtu jāpiešķir plaša nozīme, kas integrēti attiecas uz kultivētajiem augiem agroekosistēmās, svešzemju **augiem**, kuri ievesti un iestādīti mežsaimniecības, rekreācijas vai dzīvotņu apsaimniekošanai, un vietējiem **augiem** jebkurā **dzīvotnē** neatkarīgi no tā, vai tā ir vai nav “cilvēka veidota”. **SAAK** aizsargā augus jebkurā no šiem gadījumiem, bet nav skaidrības, vai **CBD** piemērošanas joma ir tikpat plaša; dažām “bioloģiskās daudzveidības” definīcijām ir daudz šaurāka nozīme.

¹¹ Pamatojoties uz citiem dokumentiem, kas pieejami **CBD**, **invazīvas svešas sugas** var arī apdraudēt “ekosistēmas, dzīvotnes vai sugas”.

¹² Definīcija un tās skaidrojums **CBD** attiecas uz visu terminu **invazīvas svešas sugas**, nevis tikai uz terminu “invazīvas”.

¹³ SAAK konteksts attiecas uz **augu** aizsardzību. Ir zināmas tādas sekas uz bioloģisko daudzveidību, kas neskar **augus**, tāpēc ir tādas **invazīvas svešas sugas (CBD)**, uz kurām **SAAK** neattiecas. SAAK attiecas arī uz **augu produktiem**, bet nav skaidrības, ciktāl **CBD augu produkti** ir uzskatīti par bioloģiskās daudzveidības komponentu.

¹⁴ SAAK nozīmē tādus **organismus**, kas nekad nav ievesti **apdraudētajā apgabalā**, pamatojoties uz **kaitīgo organismu riska analīzi**, arī var uzskatīt par tādiem, kuri ir iespējami kaitīgi **augiem**.

¹⁵ **Ieviešanās (CBD)** ir process, nevis rezultāts. Šķiet, ka vienas paaudzes reproducēšana var būt **ieviešanās (CBD)**, ja pēcnācējiem ir nepārtrauktas izdzīvošanas iespēja (citādi būtu komats aiz “pēcnācēji”). Definīcijā, kas ir **CBD**, nav **SAAK** jēdziena “saglabāšanās tuvākajā nākotnē”.

¹⁶ Nav skaidrības, ciktāl “pēcnācēji” attiecas uz **organismiem**, kas paši vairojas veģetatīvi (daudzi **augi**, daudzas sēnītes, citi mikroorganismi). Lietojot “saglabāšanās”, **SAAK** ir pilnībā novērsts jautājums par īpatņu reprodukciju vai replikāciju. Izdzīvo visa suga. Pat ilgdzīvojošu īpatņu (piemēram, svešzemju **auga** stādījumos) augšanu līdz gatavībai varētu uzskatīt par saglabāšanos tuvākajā nākotnē.

3.5. “Tīša ievēšana”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Cilvēku veikta svešas sugas apzināta pārvietošana un/vai ¹⁷ izlaišana ārpus tās dabiskā apdzīvotības areāla	Svešzemju sugas apzināta pārvietošana uz teritoriju , tostarp tās izlaišana vidē ¹⁸

3.6. “Netīša ievēšana”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
Jebkura cita ievēšana, kas nav tīša.	Svešzemju sugas ievēšana ar tirdzniecības sūtījumu , ko tā invadē vai piesārņo , vai ar citas cilvēka veiktas darbības starpniecību, piemēram, pa tādiem izplatīšanās ceļiem kā pasažieru bagāža, transportlīdzekļi, mākslīgie ūdensceļi ¹⁹

3.7. “Riska analīze”

<i>CBD definīcija</i>	<i>Skaidrojums SAAK kontekstā</i>
1) svešas sugas ievēšanas un ieviešanās iespējamo seku novērtēšana ²⁰ , izmantojot zinātniski pamatotu informāciju (t. i., riska novērtēšana), un 2) to pasākumu identificēšana, kurus var veikt, lai samazinātu vai pārvaldītu šo risku (t. i., riska pārvaldība), ņemot vērā sociālekonomiskos un kultūras apsvērumus ²¹	Riska analīze (CBD) ²² ir: 1) tādas svešas sugas (CBD) ieviešanās un izplatīšanās varbūtības novērtēšana apgabalā ²³ , kas šajā apgabalā ieviesta, 2) saistīto iespējamo nelabvēlīgo seku novērtēšana un 3) šādas ieviešanās un izplatīšanās riska samazināšanas pasākumu novērtēšana un atlase

¹⁷ Definīcijā, kas ir *CBD*, “un/vai” ir grūti saprotams.

¹⁸ Saskaņā ar daudzām fitosanitārās ievēšanas normatīvajām sistēmām kontrolējamo kaitīgo organismu tīša ievēšana ir aizliegta.

¹⁹ Kontrolējamo kaitīgo organismu netīšās ievēšanas nepieļaušana ir fitosanitārās ievēšanas normatīvo sistēmu svarīgs uzdevums.

²⁰ Nav skaidrības, uz kāda veida sekām tas attiecas.

²¹ Nav skaidrības, kurās stadijās (novērtēšanas, pārvaldības vai abās) **riska analīzes (CBD)** procesā ņem vērā sociālekonomiskos un kultūras apsvērumus. Nav skaidrojuma attiecībā uz FPSS Nr. 11 (Kaitīgo organismu riska analīze karantīnas organismiem, tostarp vides risku un dzīvo modificēto organismu analīze, 2004. g.) vai FPSS Nr. 5 (Fitosanitāro terminu glosārijs, 2008. g.) 2. papildinājumu.

²² Šis skaidrojums pamatojas uz **kaitīgo organismu riska novērtēšanas un kaitīgo organismu riska pārvaldības** definīciju SAAK, nevis uz kaitīgo organismu riska analīzes definīciju.

²³ Nav skaidrības, vai **riska analīzi (CBD)** var veikt pirms **ievēšanas** un attiecīgi vai **ievēšanas** varbūtība un novērtētie atlasītie **ievēšanas** riska samazināšanas pasākumi arī var būt jānovērtē. Var pieņemt (pamatojoties uz citiem dokumentiem, kas pieejami *CBD*), ka **riska analīzē (CBD)** var identificēt pasākumus turpmākās ievēšanas ierobežošanai, un tādā gadījumā tā vairāk saistās ar **kaitīgo organismu riska analīzi**.

---

4. Citi jēdzieni

CBD nav priekšlikumu par citu terminu definīcijām, bet tajā ir vairāki jēdzieni, kas nešķiet saskaņoti lietoti SAAK un *CBD* vai kas nav raksturoti SAAK. Tostarp:

- robežkontrole;
- karantīnas pasākumi;
- pierādīšanas pienākums;
- dabiskais izplatības areāls;
- piesardzīga pieeja;
- pagaidu pasākumi;
- vadība;
- ar likumu noteikti pasākumi;
- reglamentējoši pasākumi;
- sociālā ietekme;
- ekonomiskā ietekme.

5. Atsauces

Konvencija par bioloģisko daudzveidību, 1992. g., *CBD*, Monreāla.

Glossary of terms <http://www.cbd.int/invasive/terms.shtml>, piekļuve 2008. gada novembrī.